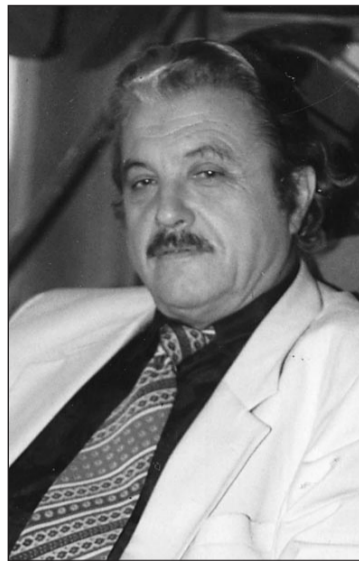

Проф. д.и.к.н. Христо Драганов

ЕДНО МНЕНИЕ ЗА КЛАСИФИКАЦИЯТА НА ЗАСТРАХОВАНИЕТО

Въпросите, свързани с усъвършенстване стила, формите и методите на работа в застрахователното дружество, се нуждаят от непрекъснати подобрения. Тъй като застраховането винаги е следвало икономическото развитие, в това понятие се включват твърде много видове, подвидове и форми, като всеки един от тях е свързан с определен или определени рискове или обекти (предмети на застраховане). Не случайно се „шири“ становището, че застрахователите са готови да дават застрахователно покритие за всеки предложен риск, стига да има вероятност за неговото настъпване и да бъдат причинени вреди.

гат да се направят допълнения, прегрупиране и преработване съобразно целите и задачите на всяко изследване.

В българската застрахователна практика до национализацията на застраховането през 1946 г. в областта на живото застраховането (това наименование е прието за „дългосрочните застраховки“) застрахователните дружества работят по девет основни застраховки.

В Русия застрахователната класификация условно е приета да се прави на отрасли (браншове), подотрасли и видове. В основата на делението на отрасли лежи принципното различие в обектите на застраховане. Но тъй като делението на отрасли не дава възможност за проявление на конкретния застрахователен интерес на застрахования, обособените отрасли се подразделят на подотрасли, в които се включват конкретни видове, имащи специфични особености в определена сфера. Видовете застраховки в даден подотрастъл се свързват главно с отношенията, които възникват между застрахования и застрахователя при сключване на даден застрахователен договор, т. е. предмета на застраховане, обема на отговорност и съответните тарифни ставки.

Мненията са различни, разнообразията са много големи. За нас остава само да обобщим приетата от нас класификация на застраховането.

II

За да обоснова моето мнение за делението на застраховането на отрасли (браншове), необходимо е да направя един обзор на възприетите в литературата и практиката мнения. От тях се вижда, че делението на застраховането на имуществено и лично застраховане доминира. Освен това в много страни се оформи и един трети отрасъл - застраховане на отговорности. А през последните години се появява и отрасъл - предприемаческо застраховане. В много законодателства се използва и понятието „застраховане на щети“ (Schadenversicherung, insurance against loss or damage, Aggrurance contre les dommages).

Въпреки това делението на застраховането на имуществено и лично си остава „об-

щупотребително“ (allgemein ublich). Може би такава е „силата на простотата“ на това деление, на неговия жизнен реализъм, на неговото съответствие с обичайните закони за употреба на думите.

Алфред Манес в своя фундаментален труд по въпросите на застраховането декомпозира имущественото застраховане съобразно обектите, които са предмет на застраховане, а именно: застраховане на определени веществени обекти (застраховане срещу пожар, транспортно застраховане и пр. - Sachversicherung, Fortune insurance) и застраховане, което не се отнася до определени веществени обекти (застраховане на кредит и други финансови обекти, застраховане на гражданска отговорност и др. - Vermogenversicherung, Property insurance, Assurance de choses - в тесен смисъл на думата). Ако се използва обобщеното понятие за практикуваните имуществени застраховки - „Общо застраховане“, основателно възниква въпросът: А кое е „частното застраховане“? Или възприетото понятие „общо застраховане“ не съществува. Освен това понятието не се използва в буквалния смисъл на неговото значение.

III

Както вече отбелязах, при класификацията на застраховането се срещат трудности. Въпреки това световната практика е възприела известно групиране на застраховането. Това е направено и в българския Кодекс за застраховането.

В приложената българска класификация има обаче отстъпление от възприетата класификация от Европейския съюз, Русия и др. В кодекса застраховките са дадени в два раздела. Те са озаглавени: „Видове застраховки. Рискове“. Така дадената формулировка буди известно недоумение, защото към видовете застраховане се „прикачват“ и рисковете. По този начин се създава объркване и трудно възприемане.

Ние обаче възприемаме, поне засега, утвърдената практика.

● Имуществено застраховане

В Кодекса за застраховането то е включено в раздел II. В т. „Б“ на този раздел се прави опит за „дешифриране“ на застраховките и рисковете, дадени в т. А. Така всички застраховки и рискове по раздел II се наричат „Общо застраховане“. В това „Общо застраховане“ влизат застраховките „злополука“ (включително „производствени злополуки“) и застраховка „заболяване“ (в приложението тя фигурира само като „заболяване“). След като се формулира застраховката „заболяване“, се дава пояснение, че става въпрос за фиксирана парична сума; обезщетения; комбинация от двете. Подобно обяснение се прави и при застраховката „Злополука“, но с едно допълнение - „обезщетение на пътниците“. И тук се използва неправилно понятието „обезщетение“. При застраховката, във всички нейни

разновидности, не може да говорим за обезщетения - при тези застраховки става въпрос за изплащане на застрахователна сума. Последната се фиксира в застрахователния договор и се определя от самия застрахован. При личното застраховане, към което се числи и застраховката „Злополука“, се работи с т. нар. „абстрактно мерило“. Това е така, защото човешкият живот не може да бъде „обезщетен“.

Явно е, че в кодекса не се прави разлика между застраховане на движимо и недвижимо имущество и застраховки, свързани с личността (човека).

Друго смесване, което също е допуснато, е, че застраховките „Гражданска отговорност“ не се отделят в отделна група. А това е необходимо, защото те са свързани както с имуществото (движимо и недвижимо), така и с човека. В световната теория това е трети отрасъл на застрахованото наред с имущественото и личното застраховане.

● Лично застраховане

Дадената номенклатура на това застраховане в кодекса е изцяло в противоречие на едно нормално декомпозиране по видове застраховки. Имаме впечатление, че не се прави разлика между понятията „застраховане“ и „застраховка“. Само няколко примера. В раздел I на приложението № I има дадени в т. 4 и т. 5 две застраховки с наименования: „Постоянна здравна застраховка“ и „Изкупуване на капитал“. За втората застраховка се дава следното пояснение: това е „застраховка“ за определен срок, при която срещу получаване на премия (каква премия - б.а.) застрахователят изплаща договорена сума при изтичане на срока (не е ли това застраховка „Живот“ - б.а.).

Още по-интересно е обяснението, дадено за „Постоянна здравна застраховка“. Тя според кодекса е:

а/ застраховка за изплащане на медицински разходи или на фиксирани суми за диагностициране и лечение, произтичащи от злополука или заболяване, или от определени видове злополуки или заболяване;

б/ застраховка за изплащане на фиксирани еднократни или периодични суми за определен период или пожизнено, при нетрудоспособност, причинена от злополука или заболяване, или от определени видове злополуки или заболяване. Тази застраховка, така „обяснена“, се смесва със застраховка „Злополука“. Трудно е също да се приеме обяснението, което се дава, и което гласи: „от определени видове злополука или заболяване“. Та нали именно медицинската застраховка покрива отговорността за този риск. Неясно е също за кое заболяване става въпрос, тъй като различните заболявания оказват различно влияние върху човешкия организъм. Заболяване от „грип“ също е заболяване. Възможно ли е грипът да бъде включен в отговорност на застрахователя?

(Следва)

общ, докато вторият важи само за имущественото застраховане.

На всеобщия критерий в литературата се дава следното определение: Това е йерархическа система на условно разделяне на застраховането на отрасли (браншове), видове и подотрасли и застрахователни събития, които се явяват като звена на класификацията.

Основният принцип при класификацията на застраховането се състои в това, че всяко следващо звено се явява като част от предходното. И следователно, преди да се приеме една или друга класификация, следва да се отговори на въпроса: Кое е определящото при изграждане на една класификация по обекта на застраховането? Обект на застраховането е имущественият интерес на застрахования. Той се явява като мотивация на юридически и физически лица да сключат застраховка. Следователно застрахователят и застрахованият встъпват в застрахователни отношения с цел удовлетворяване на имуществени интереси при възможно настъпване на застрахователен случай; ръководят се преди всичко от конкретния предмет за застраховане, при който са налице застрахователни случаи, вероятност за реализиране и реални последици.

По такъв начин различните обекти на застраховане предопределят предмета на застраховане, природата на техния произход, характерните за тях застрахователни рискове и техните последици, а така също условията при изграждане на застрахователните тарифи, плащането на застрахованата премия, начина на оценка на причинените вреди и плащането на застрахователното обезщетение, респ. застрахователната сума.

Но все пак остава открит въпросът: Коя е базата за класификация на застраховането? На този въпрос в практиката и в теорията се дават различни отговори.

В съответствие с директивите на Европейския съюз в областта на застраховането за всички страни - членки на ЕС, са установени 6 (шест) вида дълготрайни и 17 (седемнадесет) вида на т. нар. „Общо застраховане“. Такова деление е прието и в българския Кодекс за застраховането.

Известният немски учен проф. Ханс Лео Мулер Луц предлага една друга класификация на застраховането, по която може да се дискутира по начина на групиране на застрахователните класове. Към така приетата от Х. Лео Мулер Луц класификация мо-

При разглеждане на застраховките, предлагани на застрахователния пазар, се срещат трудности. И тези трудности са свързани с неадекватната класификация на основните отрасли (браншове), на които се разделя застраховането, а в рамките на всеки отрасъл - кои видове застраховки принадлежат.

Независимо от посочените трудности, едно обаче трябва да бъде ясно: броят на съществуващите основни видове застраховки трудно може да се промени. Това, което може да се промени и се променя, са формите, в които се предлага застрахователната услуга. А последната се материализира в застрахователните продукти (видове застраховки).

Основната задача, която си поставям в настоящата статия, е да направя критичен анализ на предлаганите класификации на застраховането и да предложа мое становище.

I

И така, един от най-неизяснените въпроси в застраховането е неговата класификация. Под „класификация“ се разбира йерархическата система на взаимосвързани звена (елементи), които позволяват да се създаде една трайна картина на дадено цяло на неговите обособени части. Това определение на понятието „класификация“ с успех може да се приложи и в областта на застраховането.

За застраховането, което е една сложна и специфична дейност, класификацията е много трудна. Ако трябва да се даде едно обобщаващо определение, то би изглеждало така: Класификацията на застраховането е структурно разделение на сферите на дейности, отрасли, подотрасли, видове, подвидове и форми застраховане, основано на отчитането на основни различни класификационни признаци. Или различните признаци и характеристики определят различни класификации.

Важно е също така да се знае, че от класификацията на застраховането се нуждае както застрахователят, за да може правилно да организира застрахователната дейност, така и застрахованият, за да има представа за рисковете, които се покриват по един или друг вид застраховане.

В основата на класификацията на застраховането лежат следните критерии:

□ по обект на застраховането;

□ по обем на застрахователната отговорност.

Първият критерий е все-